



42. ՆԱԽԱՐԱՐՈՒ ԱՆՉԻԿ

Կեր, չըկեր, նախարուրթըմ կեր, ուր կընիկ: Անունց պան չըկեր: Աստղծու օր անունց բան մա էր՝ նախարուրթ նախիր տը տաներ, անու կընիկ, նախարուրթը խաց կը ժողվեր, ան օր ան կուտին, չուր ան մեկէլ օր էլմէլ անցկում:

Ան նախարուրթը կընիկ մըտափուխ էր: Օրըմ գընաց ուր քուրուչ տուն կըրակե, անու քուր փուխինդ կը շիներ: Ինչ ան գընաց, ան փեշ իթըլ վերա: Յոթ տիր ան իրը վար տըռան, կաստըմե կըրակ ընցցուց, էլմէլ գընաց, վառից: Ընչ կերթեր, քուր շուտ փեշըմ կը թըլեր վար փուխընդին, կը ծածկեր, ընչ կերթեր տոռ, քուր էլ՝մ ուր փուխինդ կը պաներ, կը խառներ: Անու քուրն էլ ուր կըրակ կը ընցցեր, անու մըտով, ուր ինք էրթեր փուխինդ տեսներ, օր ուր քուր ուր փուխինտ տեր: Հըտըմ տիր էսաց.

Շուն կընիկ,

Շուն-մուն կընիկ,

Կերթա շուն-մուն տարին,

Հագին կը մընա փուխընդուդ:

Կերթա ուրինց տուն, էլ՝մ ուրինց նախարըրտութին կանին, չուր անու տըղեն կիլնը իլնիլու:

Նախարուրթ կըսը. - Էրթամ քու քուր բիրիմ մա քի, չուր քու տըղեն կիլնը:

Կըսը. - Չէ՛, մը՛ բիրը:

Կըսը. - Ի՞նչ կենամ մա քի:

Կընիկ կըսը. - Չէ՛, տու էլ մը՛ կենա, գընա՛ թախ քու նախիր:

Կը մընա, մընա մընակ, չուր ան գա՛խ, չուր ինչ տըղեն տ'իլ-
նը: Չորոկչաբթըմուտ, ուրբաթմուտ, կիրակմուտ կը գան, կիլնին
խաթուն, հանկախ ինչ անու ախչիկ էլավ, փաթըթըցին, պըրծան:

Ան խաթընքտիր կըսին. - Մենք չըխտ բա՛մ չը՞նք իտա նա
ախչըկան հերեվան:

Մեկն կըսը. - Իս իմ տովլաթ կը տամ:

Մեկէլն էլ կըսը. - Խա՛, վուըլա՛, իս իմ տալեն կը տամ:

Մեկն էլ կըսը. - Իս իմ խորոտկություն տը տամ:

Անոնք կը թըղնին, կերթան:

Էրկօր կը մընա, թի իրիք օր, կը լվան ատ ախչիկ, ինչ կը
լվան, ատ ճուր հըմեն կը մընա տաշտ վե, հըմեն կիլնը ուսկը, ան
էլ ինչ խա ծեռաց կը թափը գետին, հըմեն կիլնը մաթգրիտ:

Դայիմ անու գըլոխ կը լվան, հըմեն անցկում կիլնը ուսկը,
մաթգրիտ, անուըքն էլ անցկում կը գանգընանան՝ ալ մախրըր-
տութին չըն անը:

Ատ ախչիկ օրեօր կը քուջանա, ինչ էլավ էրկու տարեկան,
անցկում քուջանցավ, ուր էլավ տանիլու ախչիկ:

Դուրիշ թագավորի՛մ լաճ իրիք տարը կան կը գա, կան կը
գա, թու մարթուն չըխավնը, օրըմ կը գա ան մախրութը գեղ: Կը
գա, կը խը՝ էրկու ճիժ գի հատե ջանե կը խաղան, ախչիկ մեչ գի
հատե՝ ֆըմֆըռան փուշին վար նըմըշին թամաշա կանը:

Թագավորը լաճ ուր կալունը բասկ կը տա, անու իրիսը
փուշին կը թալը տեն, ան կը լա, ինչ կը լա՝ կամպը, անձրով կը
գա, մանչ կը ծըծղա՝ արիվ կառնը: Ան լաճն էլ կը թըղնը, կերթա
կըսը. «Վուըլա՛, ալ իս թու մարթ չըմ առնը քանց մա հավի՛լ:

Կերթա մա ուր խեր կըսը. - Կակո՛, խա՛, վուըլա՛, իս մա ֆը-
լան մախրութը ախչիկ տ'առնիմ, տու պընենավե տը բիրիս ծի:

Կըսը. - Խո՛ր լաճ, իս ի՞նչըխ ըգան տը բիրիմ քի, մինք թա-
գավոր ինք, ան մախրութը:

Կըսը. - Զէ՛, տու ըգան չըբիրիս, վուըլա՛, բըլա՛, իս ալ թու
մարթ չըմ առնը:

Թագավորն էլ կը մալանջանա, մարթ կը հորոողկը մախրութը
տուն, ատ մարթ կը գա, կըսը. - Գըտնե՞ք՝ իս վըրե իկիր իմ ըստա:

Կըսին. - Զէ՛, վուըլա՛, մենք ի՞նչ գըտինք՝ մըհա տու վըրե իս
իկիր:

Կըսը. - Հալ-քեֆաթ ընցնա՛ ը, թագավոր քու ախչիկ կուզը ուր լաճու՛ն:

Նախրուրթն էլ կըսը. - Ախըր իմ ախչիկըն էլ տալ պըզտիկ ը, ճուր էլ ուզին, քը գըտնա՞ տա խալկը ծեռ:

Խարս ուզող մարթ ճուր կուզը, տընական ախչըկան անու՛ն կըտան, կը սին. - Ճուր կանտմեթ թափը:

Ախչիկըն էլ ճուր կեսը կը թափը, կեսն էլ կը տանը տա:

Մարթ կըսը. - Բան չըկա, ծի կանպուլ ը:

Նախրուրթ կըսը. - Մի ախչիկ ճիժ ը, մենք ի՞նչըխ տը տանք ախըր:

Չըն իտա:

Թագավորը խարս ուզողն էլ կիլնը, կերթա կըսը. - Վուըլա՛, նախրուրթը ախչիկ չըտըվին:

Ինչ լաճու՛ն սիցին, լաճ թագավորին էսաց. - Դու սո՛ւթ կըսիս:

Խեր նալանջացավ, էլավ, ինք գընաց:

Գընաց նախրուրթը տուն, էլմէլ սիցին. - Մենք մի ախչիկ չընք իտա, տու թագավոր եք, մենք նախրուրթ ինք, մենք մեմեկը լայեղ չենք:

Էրկու տիր ախըր թագավոր կը յա հանտե, չըն իտա, իրիքին կըսին. - Ախըր ախչիկ մը կուըրթան արիր ինք քի:

Թագավոր կըսը. - Դե՛, ծի թատարուք տեսե՛ք, մենք կը գանք թախ ծի ախչիկ:

Թագավոր կերթա, օրըմ, էրկու կը մընա, գոռնով, նաղարով, թատըրով կը գան թախ ախչիկ:

Նախրուրթ ուր կընգան կըսը. - Էրթամ, քու քուր բիրինք, անինք խարսընքուր:

Էսաց. - Չէ՛, մ'էրթա:

Ախըր նախրուրթ շատ կը կըքը վերա, կերթա, ուր քենին կը բիրը, կը տընը խա՛ ուր ախչըկան:

Անու էլ գեշ ախչիկըմ կեր, կը տանը խա՛ ուր: Օր կը խասնին մա՛ կես ճամխին, խարսընքուր խարսընքը մարթիրուն կըսը. «Տու ընցե՛ք, չուր իս ծի կը խասնիմ, թը կարցա, իմ ախչիկ կը հորողկիմ, թը չըկարցա, կը գամ»:

Ուր անունք կը գանձանան, ան շուտըմ խարսը աչքիւր կը խանը, կը խուրը մա քըռին, զուր ախչիկ կը խանլացըցը, կը տանը հանտե:

Վուր կերթա, կը խասնը թագավորը սարեն, թագավորը լաճը գան կը ծըծղացըցը, չըպարզը, կը լացըցը, անծրով չի գա, կըսը. - Ան վըրե՞ ինչ տու պըզտիկ էր, ուր ծըծղեր, կը պարզեր, ուր լեր, անծրով կը գեր:

Ան էլ կըսը. - Ան գախ պըզտիկ էր, մըկա քուջացա:

Կը մընա, մարթըմ կը գա՝ յոթ կուր ախչըկան տեր, վուր կը խասնը մա ատ քըռին, խիծուցըմ կը լըսը, կը փուրը, կը տեսնա ախչիկըմ գա հանտե՝ աչքիւր պուրուկ, կըսը. - Յա՛, ախչի՛կ, ան վո՞վն ը՝ քու աչքիւր պուրիւր:

Ախչիկ կըսը. - Խա՛, վուըլա՛, իս թու բանից խապար չիմ, հանա իս ընցնա իմ տիսիւր:

Ան մարթ կըսը. - Տու կա՛ց հանտե, ծի յոթ կուր ախչիկ կա, յամ, անունց խարցնիմ, թը կաթուլ արին, չըխտմ իս կը գամ, քի կը տանիմ, խա անունց կը շախիմ: Թը կաթուլ չարին, չըխտ չոկ կը շախիմ:

Ախչիկ կըսը. - Լա շուտ տաննաս վար ծի, էլմէլ ծի չըթըղնիս ըստա, յաս: Վուր տու ծի թըխներ ըստա, յեր, իս չըխտ մա քըռին էր, իմ հալ առեր էր, սախախեր էր:

Կը գա տուն, հալ-հավալ ախչկըտիրուն կը պատմը:

Ախչկըտիր կըսին. - Ա՛խ, ան վըրե՞ տու չըբիրիւր խիտ:

Կերթա, կառնը, կը բիրը, յոթ խատ կուր կեն, ան էլ կիլնը ութ խատ: Ան մարթն էլ ժողովք կանը, կը բիրը, գանոնք կը շախը:

Ժամանակըմ վերա կը ընցնը, ատ ախչիկ մեկէլթիրուն կըսը.

- Խեր ճուր բիրը, տընը թոներ, տու չը՞ք կանա իմ գըլոխ լվա:

Կըսին. - Խա՛, վուըլա՛, թըղ խեր ճուր բիրը, տընը թոներ, մենք կը լվանք:

Ախչկըտիր ուրինց խոր կըսին. - Ծա՛ւր պի, տընինք թոներ, մա մեկէլը գըլոխ լվանք:

Խեր ճուր կը բիրը, կը տընը թոներ:

Ծըրիւր ինչ կը տաքնան, կը խանին, կը տընին հանտե՝ դե պի՛, քու գըլոխ լվանք:

Ան էլ-կըսը. - Բա՛մ չըկա՞ իմ գըլոխ լվեք հինը, գետին մը՝ լվեք:

Կըսին. - Խա՛, վուըլա՛, հանտե պընակըմ կա, մա յոթ տարը
յը, չընք բանծըցյը:

Կըսը. - Բան չըկա:

Կը բիրին, անու գըլոխ կը լվան, վուը ճըրիր տը թափին,
կըսը. - Ճըրիր մը՛ թափեք, չուր խեր կը գա, ճըրիր թըղ թափը:

Խեր կը գա, ախչկըտիր կըսին. - Մըհա ան ճըրիր թափը,
մենք չըկարցանք:

Ան ախչիկ կըսը. - Մըհա իրիշկը՛ հինը, ի՞նչ կը:

Կերթա, կիրիշկը հինը, կըսը. - Ինչ մընացիր հինը, հըմեն
ուսկը յը, ան ինչ թափիր ը գետին, հըմեն մարգրիտ ը:

Փեղըմ հանտե անու գըլոխ կը լվան՝ կը զանգընանան, ալ
ժողովք չըն անը:

Կըսը. - Կակո՛, տու չը՞ս կանա էրթա ֆըլան տեղ, լուպըմ
ուսկը տանը, իմ աչքիր գի մա ֆըլան թագավորը խարսը ջուպն ը,
բիրը:

Կըսը. - Վուըլա՛, կանամ, վըրե՞ չըմ կանա:

Լուպըմ ուսկը կառնը խա ուր, կերթա: Կերթա, կը խը ան թա-
գավորը խարս տըղով ը, իկիր լվացվիր ծովու պըռուկ, փալ տը-
վիր հանտե, խիրաթ չանը էրթա:

Յոթ կուր ախչըկան տեր կը յա, կըսը. - Զանտըմ չըկա՞ քու
ջուպ, մըհա տու ուտիմ:

Կըսը. - Մըկա անարգ անորը-անորը իկիր, ինչ կա իմ ջուպ:

Կըսը. - Չըխոմ գատ չըկա՞ քու ջուպ:

Կըսը. - Խանրամ, թը քանց էրկու չուր աչք հավիլ բա՛մ կա իմ
ջուպ:

Ան էլ կըսը. - Մըհա տու ուտիմ:

Թագավորը խարս կըսը. - Մըկա անոնք տու տ՛ուտիս ի՞նչ:

Դոր ան մարթ կըսը. - Ա՛ռ քի լուպըմ ուսկը, ան աչքիր տո՛ւ,
իս ուտիմ:

Ան էլ կըսը. - Ա՛ռ, իս լավա կանիմ:

Յոթ կուր ախչըկան տեր ան աչքիր կառնը, կը գա տուն,
ան թագավորը խարսն էլ կառնը ան լուպ ուսկին, կը վագը,
կերթա մա ուր մեր, օր տալ թագավորը տուն էր, կըսը. - Մարե՛, ան
չուր աչքիր տըվը մարթու՛մ, մա լուպ ուսկին առը:

Ան էլ կըսը. - Դա՛, սիվո՛վ սեվավուրվիս, չէ՞ իս քի սիցը՝ ինչ
էլ տան քի, ան աչքիր չըտաս խալկին, ընկնինք բալե՛մ:

Դառնանք վա՛ր անտ մարթուն: Ան մարթ ուր կը խասնը տուն,
ախչիկ կը խնարցընը, կըսը. - Բիրի՞ր իմ աչքիր:

Ան էլ կըսը. - Խա՛, բիրը:

Ան էլ անտ աչքիր կը տընը ճուր, կը կակղանա: Ուսկի՛մ կը
տընը ան աչքը տակ, ուսկի՛մ ան աչքը տակ, նուր աչքիր կը տընը
վերա: Կը մոռնա, աչ աչք կը տընը ճապ աչիչ տեղ, ճապ աչք կը
տընը աչ աչիչ տեղ, փըշուրիկըմ կը շըլվը: Քանց անաչ էլ խորոտ
լուս կը տա, լա փըշու՛մ շիլ ը, քյեթր ը: Ան էլ կիլնը, հանեն օր
ախչկըտիր կը սանտըր, կը լվա, անուկն խնլավքիր կը թափը,
ինքըն էլ հանեն օր ուր գըլոխ կը լվա, տու՛մ ուսկը կը լըցը
անուկն խամար:

Փելըմ կը մընա ախչիկ, կըսը. - Կակո՛, ծի ծենե մընաթ ը՝
քանի՛մ ծի շախիցիք, տորիս ծի տաստուր տըվեք, իս տ՛երթամ:

Կըսը. - Թը քի տեր կա, տուլ յաս, չըխտ աղեկ խնգար բանով
տուլ յաս, թը քի տեր չըկա՝ տուլ չըխտ տ՛ըսիս՝ տը յամ, վուր
անուկն գարար չըտամ, չըխտ կա՛ց:

Կըսը. - Խա՛, վուրլա՛, չըխտ ծի տաստո՛ւր տվեք, իս տ՛երթամ
խա իմ խուզմըթին:

Կըսը. - Ուր անցկուն ը, Աստըված քի խնգար խեր տա,
գընա՛:

Ան էլ կիլնը, կերթա, կերթա մա գաննարած, ուսկի՛մ կը տա,
գանըմ կառնը, կը գինը, միս կը տա ան գաննարածին, մընակ
գում կառնը ուր, կը կուրծը ուր գըլոխ, մարտախանըմ կը խագ-
նը, կը յա: Կերթա ան թագավորը տուն, կը կայնը անուկն հիտիվ
տըռան:

Կըսին. - Դան՛, տըղա՛, յան գընա՛ տեն, յան ա՛րը տես, կայնիր
իս հատե, մընչ կը յաս, մընչ կը կան, ի՞նչ:

Կըսը. - Վուրլա՛, գա չէ, ծի բան չըկա, իս էլ ծի խանար
բանատա կան կը գամ:

Կըսին. - Չը՞ս իգա՛, իլնը մի կնգարած:

Կըսը. - Խա՛, վուրլա՛, վըրե՞ չըմ իգա՛:

Կիլնը անուկն կնգարած, անուկն կնգիր կը տանը: Կը տա-
նը, օրըմ շատ մահլազա կանը, անու շատ տըժար կը գա, կը լա,
էլմէլ կամպը, անծրով կը գա, մանչ կը ծըծղա, արիվ կառնը:

Ան թագավորը լաճ հանեն օր կը յա նեճիր, հանօր էլ կը յա
նեճիր, ինչ կը տեսնա՝ պոմ կը պարզը, պոմ կը ամպը, կըսը.

«Վուրլա՛, նա փելըմ կեր, իս չըր տիսիր՝ պոմ ամպեր, պոմ պարզեր»:

Բըռըմ օր հայ անտարզ կիլնը, թագա՛վորը լաճ կըսը. «Նա ինչ կա, մի կանգարածը տակն ը»:

Օրըմ կը գա, պաղ կը տընը: Կանգարած ուր խանար էլմէլ մահլանգա կանը, կըսը. «Իս ինչըխ կեր, ինչըխ էլա»:

Ուր տարտ կը գա, կը լա, ինչ կը լա, երկինք-գետինք կը խառնը հիրար, ամպիր կը բըռնին երկնուց իրիս, անծրով կը գա:

Դիր՛մ էլ մահլանգա կանը, կըսը. - Նա բան վար հըմենանց եկիր, խո իս մընակ չիմ:

Էլմէլ կը ծըծղա, արիվ կառնը:

Թագա՛վորը լաճ ընչ կը տեսնա, կըսը. «Նարիկ ան էր, ինչ իս ըզան կուգեր, նախրուրթը ախչիկ ը»:

Կը թըղնը, կերթա տուն:

Կըսը. - Խա՛, վուրլա՛, հասօր նեճիր չընկավ իմ ծեռ:

Կըսին. - Հալքաթ օրըմ կընգնը, օրըմ չընգնը:

Ան կանգարած ախչիկն էլ հանտե ուր գըլխու գալմ առեր էր վե, թը ուր գըլոխ գուրվեր էր, թը սանտրեր էր, թագա՛վորը լաճ տեսեր էր, նուր կըտցըր էր, թի ուր ուզած նախրուրթը ախչիկն էր:

Թագա՛վորը լաճ կըսը. - Հասօր կանգարած թըխ ծի ընթրիս բիրը, ուրիշ վով բիրը՝ տը տամ պատ, աման տը կուտրիմ:

Հիրիկուն նանչ կանգարած կը գա, կըսին. - Հասօր տու ընթրիս տա՛ր թագա՛վորը լաճուն:

Ան էլ քինթ վե կըսը. - Ապա իս չըմ կանա, թըխ հուրիշըմ տանը, իս չարուխով իմ, չիլնը:

Անուընքն էլ կըսին. - Թագա՛վորը լաճ սիր՝ պընենավե կանգարած ծի ընթրիս տը բիրը, մենք չընք գըխշընա:

Ախըր շատ կը կըքեն վերա, կառնը կը տանը:

Կը տանը վար տըռան, թագա՛վորը լաճուն կըսը. - Ա՛րը, տա՛ր:

Կըսը. - Պի՛ ըստա՛, պի՛ ըստա՛:

Կըսը. - Ապա իս չարուխով իմ, չըմ կանա գա վար ան ջըլի-րուն, վար ան տեղ ջըլին:

Կըսը. - Տու պի՛, ծի կապալ ը, քի կապալ չը՞:

Ախըր շատ կը կըքը վերա, կը տանը:

Կը տանը, կը խասնը մա տախտին, նանչ տը տառնա՝ թագավորը լաճ կը թալը, կը բըռնը, կըսը. - Վըրե՞, քի տ'ուտի՞մ, կա՛ց ըստա, խա՛բա՛ր տանք:

Կըսը. - Չէ՛, իս չա՛րուխով իմ, իս չըմ կա՛նա:

Կըսը. - Քու քըսեն դե արա՛:

Կըսը. - Ի՞նչ քըսա տ'անիմ:

Ախր շատ կը կըքը վերա, կըսը. - Ապա իս գըտնամ, տու վովն իս, վա՛րա՛զա քի չըս խանը վա՛ր ծի տեր:

Շատ կը գորը, չուր ախչիկ ուր գըլխուն էկածտիր հըմեն կը պատմը, նանչ ա՛նու աչքիր խանած չուր հա՛նկախ:

Նանչ կա՛գարած ուր պատմություն կը պըրծնը, թագավորը լաճ հանտա՛մ հինը ըզուր կընիկ, ուր կընգան մեր կը կապը բոզ ծիու պուչ, կը թըղնը սար վե, կըսը. «Ձենե կուգիմ՝ չուր խըլխուն ա՛նունց կըտուրքիր բերե՛ք, ծի շա՛նք տեք»:

Նուր ա՛նունք յոթ օր, յոթ գիշիր խարսնիս կանին, ա՛նունք կը խասնին ուրինց մըրագին, տուք էլ՝ ծի մըրագին: Էրկնուց իրիք խընծոր ընկավ, մեկ՝ քըսա արողին, մեկ՝ խասկըցողին, մեկ՝ լըսողին:

